

GRUP CLARIS

Aspectes econòmics del debat Catalunya-Espanya

Germà Bel

Organitza:

Associació d'Amics UAB

Col·laboren:

Germà Bel

Fotografia del diari Ara

Germà Bel va néixer a Les Cases d'Alcanar (Terres de l'Ebre, 1963). És catedràtic d'Economia de la Universitat de Barcelona i va ser investigador de l'ICREA-Acadèmia (2011-2015).

Llicenciat en Ciències Econòmiques per la Universitat de Barcelona el 1986, obtingué el 1988 el grau de màster en Economia per la University of Chicago. Més tard, al 1993, es va doctorar en Economia per la Universitat de Barcelona.

Entre 2004 i 2006 va ser professor visitant a Cornell University i a Harvard University i entre maig i agost de 2009 va ser investigador visitant a l'European University Institute (Florència). Entre 2012 i 2013 va ser professor visitant a Cornell University i Princeton University.

La seva investigació acadèmica es centra, per una part, en l'economia i la política de les infraestructures i el transport. Per altra, també investiga sobre la reforma del sector públic, especialment en matèria de privatització de l'empresa pública, regula-

ció i competència en els mercats, i reforma del serveis locals i de les infraestructures.

Sobre aquestes qüestions ha publicat i editat diversos llibres, entre els que destaquen els més recents: *Economía y Política de la Privatización Local* (Marcial Pons, 2006); *Aeroports i Poder* (Edicions 62, 2007, amb Xavier Fageda); *España, capital París* (Destino, 2010; *La Campana*, 2011; *Sussex Academic Press* 2012); *Economics and politics of high-speed rail: Lessons from experiences abroad* (Lexington Books 2012, amb Daniel Albalade); i *Anatomia d'un desengany. La Catalunya que és i l'Espanya que no va poder ser* (Destino, 2013).

Ha publicat més d'un centenar d'articles en revistes acadèmiques internacionals i espanyoles.

Entre 1989 i 1993 va ser assessor econòmic per la Diputació de Barcelona (àrea de Cooperació Local), i del Ministre per les Administracions Públiques i el Ministre d'Obres Públiques i Transport. Entre 2000 i 2004 fou Diputat al Congrés per la circumscripció de Barcelona. Ha estat consultor del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), i de la Corporación Andina de Fomento (CAF). A l'actualitat és membre del Consell Assessor per la Reactivació Econòmica i el Creixement del govern de Catalunya des de 2011, i del Consell Assessor per la Transició Nacional des de 2013.

Aquesta ponència va tenir lloc el dia 21 de maig del 2014 a l'hotel Claris de Barcelona. Forma part dels sopars-tertúlies que l'Associació d'Amics UAB i la Fundació Catalunya-Europa organitzen mensualment per a les persones pertanyents al Grup Claris.

Aspectes econòmics del debat Catalunya-Espanya

Germà Bel:

En una societat on hi ha poca cultura democràtica, com es la ibèrica, és molt poc freqüent intentar entendre per què els demés interpreten el que interpreten. En la vida et trobes col·legues professors que estan en política o a la inversa, i t'expliquen que del Pirineu cap enllà en la política pública el 75% del joc és entendre l'altre. Perquè quan has entès a l'altre defineixes espais per l'acord, per la confrontació, per prendre una decisió de majories, i llavors tens més clara la interacció. Aquí no ho fem.

Llavors, a mi no em sorprenen els dos arguments més recurrents emprats per entre el 70% i el 80% de tertulians a Televisió Espanyola i participants en debats institucionals espanyols (no en debats de famílies o amics). Els dos arguments que donen pel creixement del suport a la independència són, primer, l'adoctrinament dels mitjans de comunicació i de l'escola, un argument al qual qualsevol país civilitzat no donaria veu, perquè òbviament dir que algú que pensa diferent és fruit d'un adoctrinament et situa fora del debat po-

lític perquè vol dir que no respectes el pensament diferent. I el segon argument és el nacionalista.

En realitat, jo volia començar parlant de Le Pen a França, de Wilders a Holanda, de Jobbik a Hongria, de l'Alba Daurada de Grècia, i d'altres partits d'extrema dreta que sabeu que creixeran tant durant aquestes eleccions europees, i creixeran sobretot sobre la base d'una plataforma que barreja diferents graus d'autoritarisme. Alguns d'ells són directament el que s'entenia en altres èpoques per feixisme, basats en elements com la xenofòbia, el populisme i la protecció. De fet, suposo que això és el decàleg de campanya. Però Marine Le Pen ha dit que a part d'impulsar mesures proteccionistes, on coincideix amb el ministre d'economia del govern francès, França hauria de sortir de l'euro.

Crec que això ens trasllada una imatge molt clara d'un extrem, d'una reacció als canvis que hi ha hagut en les darreres dues o tres dècades al món i a Europa.

En dos registres: un d'ells la globalització, que contra el que pensaven algunes persones ha beneficiat segurament molt al capital internacional (això no ho ha dubtat gairebé ningú), però també ha beneficiat als països més pobres, que era una cosa molt predictable; només era necessari haver tingut contacte amb primers ministres de països més pobres.

Quan vaig ser diputat, vaig ser representant del PSOE al comitè d'Economia Societat i Medi Ambient de la Internacional Socialista, i el que deien el primer ministre del Marroc o de Sudàfrica és que el que volien era globalització sense simetries, perquè es trobaven que ells s'obrien molt però nosaltres aquí no tant. Hi havia alguna gent que es pensava que la globalització era l'explotació dels països pobres, i no, dins dels països pobres hi ha gent poderosa i gent explotada, i la globalització ha suposat que molts puguin sortir de la híper explotació i caure en una més tolerable, és a dir, passar de la misèria a la pobresa. Això té uns efectes indubtables als països més rics, en termes de comerç. No perquè canviï, sinó perquè en certs sectors molt concrets produeix efectes devastadors, i això crec que és el que els darrers 5 o 10 anys veiem: deslocalitzacions puntuals, i dels darrers anys hi ha una percepció més sistemàtica.

Un altre fenomen és més interior a Europa i és que realment la UE implica

cessió de sobirania. Per un estat-nació clàssic, pels estats que han construït nacions com França i Espanya, a diferència d'Itàlia (on al final una nació es va dotar d'un estat), o Alemanya (on no sabem molt bé el que ha passat), les cessions de sobirania són molt doloroses. L'absurda resistència a un rescat total d'Espanya és només explicable pel nacionalisme econòmic, perquè hagués abaratit el cost del finançament i hagués impulsat unes reformes estructurals a les quals després em referiré.

Crec que en aquests partits populistes, alguns d'ells fins i tot autoritaris, el que trobem és una reacció de tancament per a respondre a les inseguretats i incerteses que han provocat la globalització i la ruptura de jerarquies estat-nació dins de la UE. Per tant, un país molt nacionalista no pot viure bé la sentència del Tribunal de Justícia Europeu sobre la llei Parot, i no l'ha viscut bé.

Aquest és un extrem del debat més ampli que crec que fa un temps hi ha a Europa en termes econòmics. I també en altres termes, perquè tot té una connexió política indubtable, i és el dilema d'Europa entre l'obertura i el tancament, que simplificant massa encapçalarien a nivell simbòlic Alemanya i França.

Alemanya és un país que té molt mal record de la nació que en diuen patrio-

ta, perquè el nacionalisme està molt mal vist, és un país que crec que s'ha entès molt poc. Hi ha molta gent que ha pensat que els alemanys estan obsessionats per la inflació, i els alemanys en realitat estan obsessionats pel 1933, la inflació va ser el 1923. El 1933 va entrar Hitler al poder i va voler fer polítiques d'expansió de demanda per carreteres i per armament. Els alemanys havien après de les hiperinflacions que el deute no es pot finançar amb bitllets, i que quan vols fer una política híper expansiva i no vols frustrar-te perquè l'efecte se'n vagi a fora i no et col·lapsi per l'exterior, t'has de tancar. I el règim alemany es va aproximar al que és una autarquia. Però clar, quan ets un país i vols créixer i no tens la possibilitat de créixer comercialment, ho fas militarment. La successiva cadena d'annexions a Àustria, Txèquia i Polònia, s'explica pel creixement de mercat, perquè si no pots conquerir mercats, conquereixes països. Això és el que recorden els alemanys, no la hiperinflació.

Per això Alemanya i els seus països connectats no volen una Europa proteccionista. De fet, l'estiu del 2010, quan van decidir que no sortien de l'euro, van decidir que es quedaven a un lloc que no es tancava, però si no pots canviar el món, t'has de canviar tu, i això és fàcil, amb el fet afegit que qui patrolla al mar de Xina és la flota dels Estats Units, i no pas d'Europa. Si t'has de canviar, has de

fer reformes, i aquests països ho van entendre fa temps i ho van fer. Es veu cada mes de maig, quan s'emet l'informe de recomanacions per la política espanyola. A mi el del 2014 em va semblar bestial perquè parlava de l'AVE i dels aeroports, i destacava un article meu, que és el catàleg de reformes que ells han fet abans.

Aquest matí sentia un polític dir a la ràdio que menys mal que no ens van rescatar, perquè haurien retallat un 10% les pensions, i jo he pensat: "i què?". I després, és un partit no antieuropeista, al contrari, és una manera d'abordar el futur i la globalització i això és el que explica l'austeritat, no és l'estratègia europea, sinó que és una condició necessària però no suficient, sobretot als països que no l'hem tingut. El que és necessari també són les reformes de productivitat, que bàsicament es poden reduir en dues paraules: flexibilitat i adaptació.

França és un país tan bo que no veu la necessitat de fer reformes. De fet ha arribat al 57% de despesa pública, més que Dinamarca, amb un percentatge de deute més alt també que Dinamarca, res a comparar. La despesa pública es pot gastar en moltes coses diferents, no és neutra distributivament, depenent del tipus té uns efectes o altres. Jo crec que França ha estat l'abanderat de dir: "Estem molt bé, no necessitem canviar sinó el que necessitem és tancar-nos". I

remarco que un dels màxims representants del govern francès és l'ex ministre d'Indústria, ara d'Economia, que diu que la pobresa al món no importa sinó que el que importa és la pobresa al teu país.

A mi, que tinc sensibilitat d'esquerres, em fa mal als ossos. Clar, en aquest sentit he de dir, respecte a França, que hi ha una frase que és la diferència entre un gran país i un que no ho és, i França ho és. Una de les millors coses que he sentit del primer ministre Manuel Valls és quan va presentar les mesures concretes per la reducció dels 51 milions de despesa pública: "A això no ens obliga ningú d'Europa, això ho hem de fer nosaltres perquè ho necessitem nosaltres". Igual que avui sentia un candidat del partit que governa a Espanya dient: "És que ens haguessin retallat els europeus". Això defineix un país petit, no de continent, sinó d'esperit.

Jo crec que bàsicament si algú vol que anéssim deixant Espanya, Espanya està agafada als camalls de França. Espanya és diversa, Catalunya també, Les Cases d'Alcanar també, la meva família també... Això un italià o un alemany no necessiten dir-ho, però aquí si ho dius et diran que ets autoritari. Espanya a nivell econòmic i social és un país que no s'entén a sí mateix sense el referent francès. Això no és una interpretació a l'aire. "Espanya capital París" estava trua-

fada de cites textuais de pensadors i reformistes des del segle XVIII, i Espanya no s'entén a sí mateixa sense un tema d'arquitectura com la francesa, perquè la nació ha creat a l'estat.

Això també es pot portar al tema de Catalunya-Espanya, quan l'estat crea una nació, l'estat i la nació han de ser el mateix, per ser nacionalisme químic, i si l'estat és el mateix que la nació és químicament pur. Això ens fa entendre que aquí a Espanya no hem discutit massa de reformes estructurals, de productivitat, hem discutit d'austeritat com a França. A França n'han fet molt poca, a Espanya hem fet una austeritat a la Krugman, que és l'acadèmic que receptava el doble de deute públic a Estats Units i el doble d'expansió quantitativa, i ja va dir que lo raonable per reduir el dèficit públic era un punt anual. Doncs del 2009 al 2013, la mitjana de reducció d'Espanya ha estat 1 punt anual. Vull dir de l'11,2 al 7, és a dir austeritat a la Krugman.

Però han fet algunes voltes a la reforma laboral, canvis que s'havien de fer com per exemple suprimir la ultra activitat dels convenis, que era una barbaritat econòmica i no parlo en termes morals. Però el principal problema del mercat de treball espanyol en temes de productivitat i de futur, que és la dualitat, no s'ha tocat perquè no interessa a les grans empreses que treballen

a Espanya, i no interessa tampoc a les estructures dels sindicats, perquè els precaris no tenen força. Per això, l'any 2013, després de totes les reformes laborals que s'han fet, Espanya ranqueja entorn la posició 120 de 148 països en rigidesa del mercat. Que els jutges decideixin si una empresa està en pèrdues és normal o no. En termes de despesa governamental, qui negarà que hi ha hagut despesa?

Però seguim sent un país que ha fet opcions de reduir despesa amb serveis universals bàsics, que s'hauria de fer, però seguim construint vies d'AVE, i en això som l'únic país. No tenim un problema de demanda: si seguim gastant 3.300 milions en l'AVE a Badajoz i a Galícia, de fet, no necessitem cap ajuda. És que a mi m'escandalitza l'ajuda com a europeu, jo penso en termes europeus: em provoca escàndol. La reducció de les estructures de l'Administració Pública té efectes sobre tots els sectors de l'administració molt durs. Per això en els darrers últims 3 anys les nòmines a les regions i als municipis han baixat un 10%, i al govern central no ha arribat a un 1%. Per això, en malbaratament de recursos governamentals també estem entre el 110 de 148, i en seguretat regulatòria també estem en el mateix rang. Però això qualsevol persona que treballa en sector de la globalització ho sap, no és cap descobriment.

Donaré un exemple, ara, que em sembla de llibre, que és el de la llei de col·legis professionals. És una promesa del govern d'Espanya a la Comissió Europea, i va començar terroritzant a tots els col·legis professionals jurídics, excepte els notaris, que saben que no han de temer res ja que les despeses notariales a Espanya són de 3 a 4 vegades més altes que als Estats Units, i als Estats Units hi ha 5 o 6 vegades més notaris que a Espanya. El nostre és un país que no canviarà, no perquè la gent sigui estúpida, sinó per l'arquitectura de les situacions d'avantatge i els interessos creats. És a dir, aquestes reformes beneficien un gran col·lectiu de gent que no les percep i perjudiquen a una gent molt més concreta. Els grups d'interès a Espanya tenen molt de poder concentrat, perquè és una economia molt concessionada i d'obra pública. Tots els poders econòmics fan pressió, però si hi ha més diversitat econòmica, hi ha menys concentració de pressió.

De la qüestió de Catalunya i Espanya hi ha una cosa molt poc entesa. La meua dona, que és de Màlaga, i ha viscut allí gran part de la seva vida, feia temps que em deia: "Tu no te n'adones de la divergència de dinàmiques socials que hi ha entre Catalunya i la resta d'Espanya". I Màlaga tampoc és el centre, no és Castella, però hi ha molta divergència social, preferències diferents respecte a res-

postes a aquestes coses de les incerteses i inseguretats que la globalització i les cessions de sobirania a nivell europeu ens han portat.

Qui millor ho ha exemplificat és el ministre García-Margallo, que jo crec que és el que més coneix el que passa a Catalunya, i més clar té el que li diuen a Europa del tema català. A més, suposo que per disseny de govern, és el que se n'encarrega del tema. Va dir una frase: "Un estat gran és alguna cosa. Espanya és un estat gran. En canvi, si ets petit has de navegar per l'espai galàctic. Un estat gran pot aspirar a replegar-se dins de si mateix, recuperar jerarquia i verticalitat".

La recentralització seria una part d'això; reglamentar, donar orde i recuperar seguretat a la seva societat. Un estat petit, com Dinamarca, Finlàndia o Suècia no te més remei que navegar, ser flexible, canviar i adaptar-se, perquè no te mida per canviar-se, per tancar-se dins.

Jo crec que això és una gran part de la divergència que està allà en les dues últimes dècades, i que és una de les explicacions no explorades de la divergència entre les dinàmiques socials a Catalunya i Espanya. No vol dir que tothom a Catalunya pensi això, per suposat. I no vol dir que tota Espanya pensi això. Però crec que és una de les dinàmiques. I per això recomano molt seguir al ministre

García-Margallo, no només perquè parla pels ciutadans de la resta d'Espanya i no pels d'aquí, sinó també perquè expressa exactament quina és la visió d'un estat gran de matriu francesa respecte la resposta de la globalització, i crec que per contrast és una visió que és diferent a la que aquí s'ha anat produint.

I aquesta és la meva interpretació de com traduïm a Catalunya i a Espanya els dilemes globals. Jo crec que no hi ha illes de Robinson Crusoe, sinó que el que fem és traduir dilemes dels entorns on vivim, i és la nostra traducció del que des de fora està afectant les nostres reaccions. Hi ha altres coses, però a mi em sembla que això està poc explotat i poc discutit, i que si gastéssim menys temps en pensar en adoctrinaments i més en intentar entendre què pensa l'altre, llavors potser tindríem una conversa més centre europea, que no sé si arreglaria massa la situació, però ens faria més madurs.